

УДК 82.09 (438:477)

Тетяна Чужа

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка**«НОВЕ СВІТЛО НА ДАВНЮ ЛІТЕРАТУРУ»: НАУКОВИЙ
ДІАЛОГ ІВАНА ФРАНКА Й АЛЕКСАНДРА БРЮКНЕРА**

У статті розглядається взаємна реценція наукових поглядів Івана Франка і Александра Брюкнера на матеріалі рецензій та відгуків у періодиці. З'ясовано спільність літературознавчих інтересів, дискусійні моменти в оцінці літературних польсько-українських зв'язків.

Ключові слова: давня література, апокрифи, польське і українське літературознавство кінця XIX ст., історія української літератури, польсько-українські наукові зв'язки.

„Nowe światło dla literatury dawnej”: dialog naukowy Iwana Franki i Aleksandra Brücknera. Artykuł jest poświęcony wzajemnej recepcji poglądów naukowych Iwana Franki i Aleksandra Brücknera na materiale recenzji i opinii w periodykach. Ustalono wspólnotę interesów, elementy dyskusyjne w ocenie literackich powiązań polsko-ukraińskich.

Słowa kluczowe: literatura, apokryfy, polska i ukraińska nauka o literaturze końca XIX w., historia literatury ukraińskiej, polsko-ukraińskie kontakty naukowe.

“The new light to the old literature”: scientific dialogue of Ivan Franko and Aleksander Brückner. The article considers mutual reception of scientific views by Ivan Franko and Aleksander Brückner taking to consideration their reviews in periodicals. It is found common literary interests, discussion points in the evaluation of literature Polish-Ukrainian ties.

Keywords: ancient literature, apocrypha, Polish and Ukrainian literary criticism of the nineteenth century, history of Ukrainian literature, Polish-Ukrainian scientific relations.

У цій статті прагнемо зупинитися на взаємній реценції наукового доробку Івана Франка та Александра Брюкнера, особливий інтерес представляє висвітлення полемічного аспекту, який символізував чіткіше окреслення контурів власне української літературознавчої науки періоду 80-90 років XIX ст. Адже саме в дискусії формувалися погляди українського наукового середовища, розділеного між різними державними організаціями, але свідомого національної єдності, одне із джерел якої незмінно вбачалося у спільності літературної спадщини як збереженого прояву духовного життя минувшини.

Доля і наукові інтереси польського вченого Александра Брюкнера тісно єднали його з Іваном Франком. Цікаво, що обидва народилися у 1856 р. в Галичині (Франко — на Львівщині, Брюкнер — на Тернопільщині). Обидва навчалися на філософському факультеті Львівського університету. Обидва захистили докторські дисертації у Віденському університеті, щоправда з різницею у 16 років (Брюкнер — у 1877 р., Франко — у 1893 р.). Наукові інтереси також багато в чому збігалися: історія рідної, зарубіжних, особливо слов'янських літератур, старожитності, фольклор, народознавство. З тією різницею, що Брюкнер також чимало часу присвячував мовознавству, натомість Франко — публіцистиці, суспільно-політичній, громадській роботі. Один з аспектів наукового доробку Александра

Брюкнера стосується спільної польсько-української літературної, історичної, культурної спадщини. Саме тут було найбільше точок дотику із сферою зацікавлень Каменяра. Це і легенда Кирила й Мефодія, і полемічна література, і вірші періоду Хмельниччини, й апокрифічна література. Але не тільки, бо Франка безперечно цікавили й питання самої історії польської літератури, якій польський дослідник присвятив свою основну увагу. Так само й Брюкнер писав про питання української літератури, але не в усіх випадках залишилися свідчення наукових контактів між ученими у вигляді рецензій, відгуків тощо. Зосередимося у цій статті здебільшого на Франкових та Брюкнерових рецензіях, що дасть матеріал для предмета нашого дослідження у найбільш концентрованому вигляді. Свідомо оминемо власне полоністичні, україністичні та компаративістичні студії, котрі містять елементи наукової полеміки і повинні становити предмет окремого дослідження. Дослідниками було виявлено в архіві Франка і опубліковано декілька коротких листів від Брюкнера, які засвідчують існування інтенсивних наукових контактів [22]. Публічний діалог видатних вчених тривав десятиліттями і його результатом стало поглиблення взаєморозуміння поміж польським та українським літературознавством.

Основний пріоритет, який українські літературознавці ставили перед собою у дискусії з польськими колегами, - обстоювати переважне власне право на глибину розуміння вітчизняної літературної спадщини. Звідси й загострена реакція Івана Франка на різноманітні похибки та перегини у працях польських вчених щодо проблем української літератури. Другою характерною рисою Франкових публікацій є звернення до широкого світового контексту, що дозволяло забезпечити глибший від суто українсько-польського порівняльний матеріал. По-третє, Іван Франко спирався на популярні свого часу теоретичні розробки, виходячи поза межі суто польського теоретичного дискурсу. Водночас прикметно, що моделі польського наукового життя та елементи наукового дискурсу часто слугували відправним моментом для розвитку українських, були предметом паралельного засвоєння і критики.

У сучасних наукових дослідженнях виникла пропозиція вважати підхід Івана Франка до культур сусідів постколоніальним. Такий висновок робить Галина Корбич на матеріалі літературно-критичних та публіцистичних статей. Твердить, що одночасна «автохтонність» і «європейськість» забезпечили виняткову роль його титанічної праці для національно-культурного самовизначення українців, наводить такі аргументи: «Адже у зверненнях І. Франка до польської чи російської проблематики, коли вони стосуються українства, зазвичай відбуваються не порівняння рівнозначущих величин, а відстоюється рівність і паритетність української сторони супроти «сильних сусідів». Франкові доводилося наголошувати на суб'єктності України, захищати автономність і суверенність її культури, що великою мірою впливало на становлення української національно-культурної ідентичності» [1, с.19]. Спробуємо перевірити істинність цього твердження на матеріалі дискусії Франка з Брюкнером.

На 1896 р. припадав ювілей Берестейської унії, тому польські вчені присвятили йому низку історичних та літературознавчих праць. Іван Франко літерату-

рою цього періоду зацікавився ще задовго до святкування 300-річчя. Йдеться насамперед про його фундаментальну працю «Характеристика руської літератури XVI-XVIII ст.» [21], а також дослідження постаті та творчості Івана Вишенського [5]. Ближче безпосередньо до ювілейного року він опублікував нарис «З історії Берестейського собору 1596 р.» [20], а Александр Брюкнер — «Суперечки про унію в давній літературі» [18], «Русько-литовська церковна унія і її літературні пам'ятки» [17]. В обох своїх працях Брюкнер посилається, у тому числі, й на попередні праці Франка, зокрема, погоджується з запропонованим Франком авторством «Перестороги...» Юрія Рогатинця. Натомість щодо характеристики постаті Івана Вишенського в польського вченого виникає чимало застережень.

Хоча на той час Іван Франко опублікував три наукові праці, присвячені Вишенському: «Иоанн Вишенский. Новые данные Для оценки его литературной и общественной деятельности» [2], «Іван Вишенський і його твори» [5]; «Іван Вишенський. Руський писатель XVI віку» [6], Александр Брюкнер звертається до однієї з них «Іван Вишенський і його твори», надрукованої у Львові по-українськи. Попри загальну дуже високу оцінку рівня робіт українського вченого, загальну оцінку постаті Вишенського польський вчений вважає перебільшеною, протестує проти того високого рангу, якого Франко надавав постаті Вишенського: «Дослідження д-ра Франка, дуже старанне і сумлінне, свідчить про велику ерудицію й обізнаність, написане із пристрастю, читається з живим інтересом; ми б мали тільки до застереження до деяких висновків, занадто поквалливо зроблених, до деяких зіставлень, які йдуть занадто далеко, і до завищеного значення, приписаного Вишенському. Освітлення всієї постаті подекуди занадто яскраве; жодним словом автор не згадав про того, чиєю міркою варто було б Вишенського міряти, натомість цитує Данте, Шекспіра чи Віктора Гюго, Вінцентія Бовуа чи Кровицького, із жодним з яких його нічого не єднало, ані жодна думка, ані знання, ані талант. Для Івана Вишенського насправді правильне видання старця Артемія...» [18, с. 606-607]. Спроб знайти відповідника для Вишенського Брюкнер не полишив і в своїй «Історії російської літератури» (1905 р.): порівняв його з протопопом Аввакумом, на що Франко також не погодився у відповідній рецензії. Брюкнер також наполягає на необхідності ставитися до листів і праць Вишенського як до художніх творів, закидає Франкові довіру до них як до історичних джерел. Також не погоджується із загальною високою оцінкою Вишенського Франком. Посилаючись на Франка, Брюкнер також заперечує проти спростування ним деяких закидів до православної сторони, які побутували у полемічній літературі. Це зауваження Франко не залишив без відповіді у своїй рецензії: «Закидаючи православним полемістам часто неправду, фальшування документів, він бере на віру як несумнівні факти аналогічні твердження католиків...» [4, т. 31, с. 134].

На обидві праці Брюкнера Іван Франко відгукнувся рецензією в ЗНТШ у 1898 р. Зупинимось докладніше на питаннях, які порушує Іван Франко у своїй першій рецензії на публікації Александра Брюкнера. Насамперед критик високо оцінює той факт, що польський вчений підносить проблематику полемічної літератури на європейський рівень, висвітлюючи її в німецькомовному виданні. Цього безперечно досі бракувало у тогочасному науковому дискурсі. Натомість публікацію

в «Квартальнику...» Франко цінує за повноту змалювання літературної боротьби, що точилася довкола унії наприкінці XVI — у XVII ст., підкреслює обізнаність із сучасними літературознавчими працями, критичність, а водночас його схвалення отримує відвертість автора у сповідванні польських та католицьких симпатій. Здається, висновок Брюкнера щодо історичного значення унії Іван Франко поділяє цілком: «...[унія] хоча ніколи не справдила обопільних надій, бо ані не впала зовсім, як пророкували православні, ані не побідила цілком, як надіявся Рим: роздвоїла руський народ, а не скріпила польської державної будови; ослабила грецький обряд, та не протерла Римові дальшої дороги на Схід» [4, т. 31, с. 133]. Водночас Франко погоджується з оцінкою цивілізаційного значення унії для духовного пробудження Русі, наближення Русі до Заходу, розвитку літератури, оживлення літературної мови, наближення її до народної.

Перша і єдина окрема рецензія Брюкнера на Франкову працю стосувалася дослідження «Хмельниччина 1648-1649 рр. у сучасних віршах» [15]. Адже основна сфера літературознавчих інтересів А.Брюкнера стосувалася відкриття не тільки пам'яток середньовічного письменства, а й творів барокової літератури. Його роботи були настільки ґрунтовні, що змінили попереднє сприйняття місця цього періоду в історії польської літератури. Сам Брюкнер таким чином підкреслював цінність і високий рівень творів XVII ст.: «...польська художня література була на чільному місці серед слов'янських, інших європейських, напр., німецької, не дозволяла себе випередити, у тісному зв'язку з ними (принаймні романськими) до нових течій і напрямків палко горнулася» [16, с.3]. Фактично роботи Брюкнера означали реабілітацію доробку сарматського бароко у польському літературознавстві кінця XIX ст. У своїй рецензії на публікацію Фрнака Брюкнер іще раз нагадує про значення літератури XVII ст.: «Wiek siedmnasty przemawiał do nas najrozmaitszymi językami, urzędowymi i prywatnymi, przesadnymi w pochwale i w naganie, własnymi i obcymi, ale zawsze seryo; otóż epoka ta tak ważna i tak zajmująca, że warto przysłuchiwać się i temu, co o niej niedyskretni obserwatorowie, ludzie partyj, zaślepieni nienawiścią, czy miłością, cichaczem sobie do ucha szepczą; czem się bawią, czy gorszą; co ganią, czy wyszydają; głosy te, czasem sumienia publicznego, częściej plotki i zawiści, przemawiają donośnie ze satyr i wierszów» [15, с. 592]. Та й сам Іван Франко деінде наголошує визначну роль Брюкнера як дослідника давньої літератури: «Проф. Брюкнер сьогодні безперечно найліпший знавець середньовікового польського письменства. Його невтомній праці та шуканню в архівах і бібліотеках завдячує польська література значне поглиблення і розширення горизонту власне в темну досі добу XIV-XV в., як не менше і в занедбану досі епоху XVI-XVII в.» [4, т. 33, с.278]. Високу оцінку Івана Франка згодом отримала і інша розвідка Брюкнера присвячена літературі цього ж періоду «Визначні письменники XVII віку. I. Лукаш Опалінськи» (Рец. на «Znakomitsi pisarze wieku XVII. I. Łukasz Opaliński», надрукована в ЗНТШ, 1903, т. 56, кн. 6, с. 37), яка розкрила Франкові авторство опублікованої ним польської поеми про події Хмельниччини «Coś nowego».

Відтак і рецензія на Франкову публікацію була фактично доповненням, подекуди уточненням та розширенням насамперед джерельного літературного матеріалу, поданого Франком. Особливо високе схвалення отримало сам вибір

Франком предмету своєї розвідки — політичної сатири та памфлету середини XVII ст. Рецензент навіть запропонував поглиблення розробки цього масиву джерел: видання всієї польської історії періоду 1548-1793 рр. у вигляді антології політичної сатири, передрук окремих джерел, видання збірника політичної поезії тощо. Польський вчений вніс і низку коректив у запропонований Франком літературний образ Хмельниччини. Брюкнер згадав про критику заперечення релігійних мотивів у повстанні під проводом Хмельницького, присутню не тільки у рецензованій праці Франка, а й у відгуку Володимира Антоновича на роман Генрика Сенкевича «Вогнем і мечем» та у праці Александра Пипіна «История русской этнографии» (С-Пб, 1891). Зокрема, Брюкнер наголосив, що оцінка Франком ідейного наповнення польського джерельного масиву як вияву погорди, ненависті і помсти, могла б змінитися, якби він залучив до розгляду джерела, в яких підкреслюються економічні та релігійні утиски: «Такого неупередженого і чесного голосу д-р Франко не зміг навести жодного разу» [15, с. 588]. Брюкнер навів для ілюстрації свого зауваження цілу низку джерел, у яких присутній мотив Хмельниччини як божої кари, справедливого покарання за гріхи і безлад серед польського панства, заклики до виправлення. Також вчений вказує на мотиви визнання мужності польського війська, присутні у тогочасних текстах, котрі натомість затерлися у пізніших варіантах народних дум і пісень, у яких «переважають риси гумористичні, частіше глузливі» [15, с. 591].

Цікавим явищем розвитку історіографії було накреслення загальної лінії розвитку руської (української, малоруської, південно-руської) літератури, яке саме формувалося в українському літературознавстві, й отримувало свою паралельну оцінку в польському. Основні полемічні моменти стосувалися оцінки приналежності літератури періоду Київської Русі й ролі та значення полемічного письменства. Іван Франко ще в «Характеристиці руської літератури XVI-XVIII ст.» (1892 р.) означив основний наратив: безперервність літературної традиції, починаючи від часів Київської Русі, а відтак неподільність княжого періоду розвитку літератури, перенесення осередку його розвитку з Києва до Галича, Львова і Вільна («Усі основні риси літератури княжого віку починаючи від мови, і закінчуючи на впадобаннях до окремих типів письменства, тривають далі, після падіння політичної самостійності (...) або щонайбільше поступово зникають, або ж переносяться із одного центру до другого (Київ — Галич — Львів — Вільно). Загальний вигляд розумового життя, а отже й літератури Південної Русі бліднішає, але принципово не міняється» [21, с. 698]). Тож неприйнятним для Івана Франка стало залучення до історії російської літератури періоду Київської Русі в німецькомовній праці «Історія російської літератури» (Лейпциг, 1905). Український учений у своїй рецензії на шпальтах «Літературно-наукового вісника» (1905 р., т. 2, кн. 12, с. 155–159) вимагає послідовності у дотриманні принципу національної основи змалювання історичного розвитку літератури, за яким залучення київської літератури XII–XIV ст. до російської, за одночасного відокремлення української літератури від російської у пізніші періоди, вважає нелогічним. Низка зауважень Франка стосується й інших тверджень Брюкнера саме щодо української літератури, зокрема, дотримання автором теорії норманізму, тобто іноземне походження ста-

роруської літератури, загалом її чужорідність для народу і несприйнятливість до впливів місцевого середовища. Не погоджується Франко також і з Брюкнеровою оцінкою просвітительської діяльності Кирила і Мефодія, яка начебто не мала історичної цінності, а богослужіння на старослов'янській мові тільки зашкодило цивілізаційному розвитку. Натомість оцінка історії власне російської літератури захоплена: її роль напередодні істотних змін у суспільному житті всієї Російської імперії у 1905 р. Брюкнер підкреслив надзвичайно влучно як засіб самопізнання і пробудження російського народу. Саме праця Брюкнера, за Франком, показала, як стала вона «будителькою сумління, вказувала ідеали розвою вже в таку пору, коли всяке думання поза межами офіційного шаблону було остро заборонене». [4, т.31, с. 51] Тим самими Франко приєднався до загальної високої оцінки цієї праці як найкращої «Історії російської літератури», виданої західноєвропейськими мовами, котра підкреслювала гуманістичне спрямування російської літератури, її прагнення до свободи. Натомість наступний, близький тематично нарис «Про російську літературу і наше до неї ставлення» («О literaturze rosyjskiej i naszym do niej stosunku», 1906), який більше зосереджувався на польсько-російських літературних стосунках, а окремо виділяв польсько-українські та українсько-російські, чомусь не отримав критичної реакції Івана Франка.

Основою спільності інтересів польського й українського вчених був все-таки пошук, дослідження і видання старожитностей — творів давньої літератури, рукописних джерел. У питанні вивчення апокрифів інтереси Франка та Брюкнера також збіглися: Франко опублікував перший том «Апокрифів і легенд з українських рукописів» у 1896 р., а Брюкнер перший том своїх «Середньовічних апокрифів» - у 1900 р. [11]. Того ж 1900 р. Брюкнер надрукував рецензію на працю Франка в «Archiv für slavische Philologie» (r. XXII, 1900, s. 291-300). Також на шпальтах «Квартальника історичного» в оглядовій рецензії народознавчої літератури Александр Брюкнер розлого висловив свою оцінку першого тому «Апокрифів і легенд...». Високо оцінив тут також працю Франка про Варлаама і Йоасафа, дослідження про єдинорога. Про предмет рецензії наголосив: «праця дуже потрібна, бо протягом цілих віків ці апокрифи належали до духовної поживи народу, поширювалися в усній та письмовій традиції, справляли вплив на народну творчість» [13, с. 305]. Польський учений, однак, не погоджується з характеристикою джерела, яке видав Франко як «український рукопис», пропонує вважати його русько-слов'янським текстом з рисами південної Русі. Протестує проти твердження, що «у поляків пам'яток апокрифічної літератури загалом було мало». Наполягає, що XVI ст. було багате на апокрифічні твори, тож вони поширювалися на Білорусь, Україну, сягали навіть Москви. Наполягає на ретельнішому доборі творів апокрифічного жанру: одного легендарного мотиву, за Брюкнером, замало, щоб назвати історію апокрифом.

Рукопис, із якого апокрифи опублікував сам Брюкнер, походив з перемишльського греко-католицького собору і цікавив також самого Франка. Тож, його зникнення турбує Франка найбільше, так само й тішить віднайдення, про яке йдеться у рецензії 2-ї частини праці. Рецензія містить також свідчення про особисту зустріч та розмову вчених. Франко високо цінує внесок Брюкнера у

вивчення апокрифічної літератури, підтверджує, що вона доволі рано припинила своє побутування у польській традиції, але залишила численні сліди у вигляді перекладів «на українську, білоруську і московську мову, далі сліди у давніх польських казаннях, віршах, трактатах, у церковних піснях та обрядах» [4, т.33, с. 278]. Заперечення викликає лише перебільшення впливу польської апокрифічної літератури на руську. Нотки своєрідної змагальності можна простежити також у висновку щодо відсутності у старопольській літературі суто апокрифічних чи псевдоапокрифічних творів, переважання переробок та ремінісценцій із західноєвропейських літератур.

Доволі гострі зауваження Іван Франко висловлює щодо «Нарису польської літератури» [14] через відсутність матеріалу щодо літератури і культури інших народів. Україна все ж присутня у Брюкнера, але представлена з «ексклюзивно-польського патріотичного становища», начебто «русини були зовсім темні, не мали ані сліду письменства, і руські землі, прийшовши під Польщу, те тільки й робили, що полонізувалися (I, 129). Що ті русини мали дещо таке, чого не мали поляки, що, приміром, Длугош на старості літ учився церковної мови, щоб могли читати руські літописи, про се проф. Брюкнер не згадує. Так само не можна згодитися з тим, що пізніші руські письменники кінця XVI і першої половини XVII в. думали й говорили по-польськи, а їх руські писання були лише щодо форми руськими (I, 213)». [4, т. 35, с. 350-351]. Звісно ж, у такій критиці полоноцентричності представлення цивілізаційної ситуації, запереченні другорядності української літератури, обстоюванні її культурної суверенності можна вбачати ознаки постколоніального підходу, котрий однак був неминучим етапом як у процесі формування канону вітчизняної літературної історіографії, так і ширше — української національної культурної ідентичності. Франко послідовно і цілеспрямовано окреслював межі україноцентричної моделі культурного розвитку, яка багато в чому стала панівним нарративом вітчизняної історії літератури.

Категорично протестує Іван Франко проти висновків, зроблених Александром Брюкнером у низці статей про Кирила й Мефодія, а також проти застосованого ним методу дослідження, не погоджується з гострим осудом особистостей, діяльності та історичного значення слов'янських просвітителів. Закидає вибірковість в оцінці джерельного матеріалу, надмірну категоричність, суб'єктивізм, подекуди бездоказовість тверджень, навіть політичну тенденційність, антиісторичність підходу, перенесення польським вченим сучасних геополітичних уявлень на IX ст., що призводять до інсинуацій. Хибною називає оцінку церковнослов'янської мови як причини відчуження слов'янського Сходу від західної цивілізації, хибним вважає також і запал Брюкнера як викривача фальші історичної легенди солунських братів. На цьому тлі цілковитим контрастом у застосуванні дослідницької методології, зразком історизму в підході до матеріалу вважає Іван Франко дослідження про «трагікомедію польської реформації»: «Усюди промовляє правдивий історик, що глядить на минувшину з її боями, злочинами, ілюзіями та розчарованими з високого становища всестороннього зрозуміння і вибачення. Контраст виходить повний і просто дивний» [8, с. 26].

Остання з рецензій Івана Франка на праці Брюкнера стосувалася його дослідження, виданого з нагоди 500-літнього ювілею Миколая Рея (ЗНТШ, т. LXVII, с. 12-14, рец. на Mikołaj Rej. *Studjum krytyczne*, Kraków, 1905). Поза високою оцінкою прозорості й жвавості наукового стилю, стрункості структури, Франко не заглиблюється у специфіку представлення постаті письменника. Його цікавлять насамперед зв'язки з руськими землями та українською народною творчістю, а до впливу творчості Рея на давню українську літературу Франко радить ставитися з обережністю.

Чи не найгострішу оцінку від Франка отримали роботи Брюкнера «*Cywilizacja i język*» (Варшава, 1901), «*Z dziejów języka polskiego*» (Львів, 1903). Найбільшою вадою ідейної концепції цих публікацій названо просування думки про культурну вищість Польщі, упереджене, навіть зверхнє ставлення польського вченого до української та інших слов'янських мов і культур (Рец. в ЗНТШ, т. 56, с. 24-30). На думку Франка, причина полягає у порушенні засад науковості на користь запозиченого у Сенкевича принципу «покріплення сердець», тобто препарування історичних фактів задля наперед заданого принципу, «підмальовуючи минавшину й теперішність якомога найбільше рожево, замазуючи або промовчуючи хиби та недобори власної нації, а за те тим щедрійше добавуючи і тим яркійше розмальовуючи їх у інших». Ще більш важкі звинувачення порушення наукових принципів викладено в рецензії, опублікованій на ламах «Літературно-наукового вісника» (1909, кн. 7) на роботу «Богородиця. Вирішення загадки» («*Bogurodzica. Rozwiązanie zagadki*» // *Biblioteka Warszawska*, 1901, Nr 9, S. 81–106). Франко закидає Брюкнерові плагіат: використання без посилання матеріалів його рукопису з цієї ж теми, переданого через Брюкнера для публікації в «*Archiv für slawische Philologie*». Тільки після наполегливого втручання Франка цей текст все ж вийшов у берлінському виданні, але без жодного редакційного коментаря. Натомість зіставлення робіт Брюкнера і Франка дійсно доводить наявність низки текстуальних збігів. Своєрідним відновленням справедливості Франко вважає зникнення прізвища Брюкнера зі складу співробітників часопису, опублікованого на титульній сторінці чергового номера у 1909 р.

Не можна у цій статті оминати ще одного факту у стосунках між Іваном Франком і Александром Брюкнером. Здається, берлінський славист зіграв роль одного з ініціаторів написання Каменярем відомого «Нарису історії українсько-руської літератури до 1890 р.» Про це йдеться у «Передньому слові» до львівського видання 1910 р.: «Зимою р. 1907 удався до мене будапештський професор Ашбот з поручення берлінського слависта А. Брюкнера з просьбою написати огляд літератури південноруського народу для мадярської енциклопедії літературних історій усіх народів, видаваної Будапештською Академією наук» [7, с. 4]. Тож, попри відмінності поглядів, засвідчені на рівні наукової полеміки, вчені зберігали дружні стосунки протягом всього життя. Ще одним підтвердженням цього є стаття Александра Брюкнера, написана для ювілейного збірника з нагоди 40-річчя наукової діяльності Івана Франка «Василіанська епопея. Невідомий твір русько-польської літератури» [12], присвячений мовній специфіці деяких новознайдених польських переробок творів італійського автора Маріно. Автор

виявляє низку українізмів на різних рівнях цього монастирського рукопису. А присвячує роботу Івану Франку такими словами: «Ці кілька уваг про невідомого автора і забутий твір надсилаю колезі з університетської лави, якому чимало завдячував протягом подальшого життя. Ми обидва працювали, скільки дозволяли сили й обставини, над привнесенням нового світла у давню літературу, він — руську, я — польську» [12, с. 206].

Отже, основні запальні пункти між поглядами вчених — взаємостосунки польської й української літератур, пошук меж і напрямку їхнього взаємовпливу, обопільні спроби коригування канонів національних історій літератури сусіднього народу. З огляду на інтенсивне становлення, доповнення і переформатування літературних історіографій, саме таке реагування забезпечувало об'єктивний підхід, зрівноважувало деякі новаторські наукові концепції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корбич Г. Погляд на сусідів із постколоніальної перспективи / Галина Корбич // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. — 2014. Вип. 60. Ч. 1. — С. 19–28.
2. Франко И. Иоанн Вишенский. Новые данные Для оценки его литературной и общественной деятельности / Иван Франко // Киевская старина. — Т. XXV, 1889. — Кн. 4. — С. 141 — 151.
3. Франко І. Апокрифи і легенди з українських рукописів. Т.1. / Іван Франко. — Львів, 1896.
4. Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. / Іван Франко — К.: Наукова думка, 1976-1986.
5. Франко І. Іван Вишенський і його твори / Іван Франко. — Львів, 1895. — VII+536 с. («Літературно-наукова бібліотека», кн. 21 — 30);
6. Франко І. Іван Вишенський. Руський писатель XVI віку / Іван Франко // Хлібороб, Коломия. — 1892. — № 8 — 11.
7. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. З останніх десятиліть XIX в. / Іван Франко — Дрогобич, 2008.
8. Франко І. Рец. на Aleksander Brückner, Różnowiercy polscy, szkice obyczajowe i literackie. Serja I, Варшава, 1905, стр. III+280 / Іван Франко // ЗНТШ. — Т. LXVI. — С. 26–27.
9. Франко І. Хмельниччина 1648-1649 рр. у сучасних віршах / Іван Франко // ЗНТШ. — 1898, т.23–24. — Кн. 2–3. — С. 1–114.
10. Франко І. Рец. на Brückner A. Mikołaj Rej Studium krytyczne. Kraków, 1905 / Іван Франко // ЗНТШ. — Т. LXVII. — С. 12–14.
11. Brückner A. Apokryfy średniowieczne. Część pierwsza / Aleksander Brückner — Kraków, 1900.
12. Brückner A. Epopeja Bazylikańska. Nieznany okaz literatury rusko-polskiej / Aleksander Brückner // Привіт Іванові Франкові в 40-літте праці. 1874–1914 — Львів, 1916. Т.с. ЗНТШ. — Кн. CXVII–CXVIII. — 1913. — С. 197–206.
13. Brückner A. Literatura ludoznawcza / Aleksander Brückner // Kwartalnik historyczny — 1899. — S. 301–314.

14. *Brückner A.* Literatura polska w zarysie / Aleksander Brückner — Warszawa, 1902.
15. *Brückner A.* Rec.: Franko I. Chmielniszczyzna 1648 do 1649 rokiw v suczasnych wirszach. Lwiw. 1898 / Aleksander Brückner // Kwartalnik Historyczny. — T. XIII. 1899. — S. 582–592.
16. *Brückner A.* Spuścizna rękopiśmienna po Waclawie Potockim. Cz. 1 / Aleksander Brückner — Kraków, 1889.
17. *Brückner A.* Die russisch-litauische Kirchenunion und ihre literarischen Denkmaler / Aleksander Brückner // Archiv für slavische Philologie. — Berlin, 1897. — Nr 19. — S. 189–201.
18. *Brückner A.* Spory o unię w dawnej literaturze / Aleksander Brückner // Kwartalnik Historyczny. — 1896. — T. 10. — S. 578–644.
19. *Franko I.* Charakterystyka literatury ruskiej XVI-XVIII wieku / Iwan Franko // Kwartalnik Historyczny. — 1892.
20. *Franko I.* Z dziejów synodu brzeskiego 1596 / Iwan Franko // Kwartalnik historyczny, 1895. — № 1.
21. *Franko I.* Charakterystyka literatury ruskiej XVI-XVIII wieku // Kwartalnik Historyczny. — 1892. — T. 6. — S. 693–727
22. *Горак Р.* Дискусія Івана Франка з Олександром Брікнером / Роман Горак // Франкознавчі студії. Збірник наукових праць. Т.3. — Дрогобич: Коло, 2005. — С. 377–393.